

- сезону в національних природних парках Волині. *Екологічні науки: науково-практичний журнал*. 2023. № 4 (49). С. 232 – 237. URL: <https://doi.org/10.32782/naturaljournal.12.2025.8>
6. Федонюк В.В., Фесюк В.О., Федонюк М.А., Іванців В.В., Тимошук Є.В. Аналіз досліджень природно-заповідного фонду та екомережі Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія*. № 1 (випуск 58). 2025. С. 220–233. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.25.1.22>
 7. Федонюк В.В. Прояви кліматичних змін на території національного природного парку «Прип'ять – Стохід». *Екологічні науки: науково-практичний журнал*. 2025. № 2 (59). С. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2025.eco.2-59.34>
 8. Федонюк В.В. Сучасний стан збереження дерев – пам'яток природи у Волинській області. *Природнича освіта та наука*. 2025, № 3. С. 150 – 158. DOI: <https://doi.org/10.32782/NSER/2025-3.20>

Захожа Іванна Олегівна,

*студентка 4 курсу спеціальності 242 Туризм і рекреація
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Яковчук Олександр Володимирович,

*кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії і
туризму ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ В ПРИКОРДОННІЙ ЗОНІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гірський туризм традиційно належить до найбільш перспективних напрямів рекреаційно-туристичної діяльності в Українських Карпатах. Значний природно-ресурсний потенціал,

сприятливі кліматичні умови, унікальні ландшафти, багата історико-культурна спадщина та прикордонне положення регіону створюють передумови для розвитку різноманітних форм активного туризму. Особливе місце в цьому процесі займають прикордонні території Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, які безпосередньо межують з Румунією, Угорщиною, Словаччиною та Польщею.

Після початку повномасштабної агресії російської федерації проти України туристична сфера зазнала суттєвих трансформацій. З одного боку, Карпатський регіон став одним із найбезпечніших туристичних районів держави, що сприяло збільшенню внутрішніх туристичних потоків. З іншого боку, прикордонне положення значної частини гірських територій зумовило появу додаткових обмежень, пов'язаних із функціонуванням режимних зон, посиленням прикордонного контролю та необхідністю дотримання вимог воєнного стану.

Однією з головних проблем розвитку гірського туризму в прикордонній зоні є обмежений доступ до окремих туристичних маршрутів і природних об'єктів. Частина популярних туристичних шляхів проходить безпосередньо вздовж державного кордону або в межах прикордонної смуги, що потребує спеціального погодження маршрутів або тимчасово унеможливує їх використання. Особливо це стосується ділянок Мармароського масиву, Чивчинських гір та окремих районів Українських Карпат на кордоні з Румунією [6].

Важливою проблемою залишається транспортна доступність високогірних територій. Частина автомобільних доріг, мостів та туристичної інфраструктури потребує модернізації та відновлення. Значний туристичний потенціал окремих громад часто стримується недостатнім розвитком транспортного сполучення, обмеженими можливостями розміщення туристів та нестачею сучасних туристичних сервісів. Суттєвим викликом виступає необхідність забезпечення безпеки туристів. В умовах воєнного стану додаткового значення набуває координація діяльності туристичних операторів, підрозділів ДСНС, прикордонної служби та органів місцевого

самоврядування. Необхідним є вдосконалення системи інформування туристів щодо дозволених маршрутів, правил перебування в прикордонній зоні та можливих обмежень [2].

Окремим викликом для розвитку гірського туризму в прикордонній зоні Українських Карпат в умовах воєнного стану є необхідність дотримання спеціального прикордонного режиму. Значна частина популярних туристичних маршрутів проходить у межах прикордонної смуги або поблизу державного кордону, що потребує попередньої взаємодії з органами Державної прикордонної служби України [5]. На практиці організовані туристичні групи змушені завчасно подавати офіційні звернення до відповідних прикордонних загонів із зазначенням маршруту, термінів перебування та списку учасників походу. Для окремих ділянок прикордонної смуги необхідним є отримання письмового дозволу або погодження перебування на маршруті. Такі заходи спрямовані на запобігання порушенням державного кордону та забезпечення безпеки туристів, однак водночас ускладнюють організацію туристичних подорожей і потребують додаткового адміністративного супроводу. У зв'язку з цим перспективним напрямом удосконалення туристичної діяльності є цифровізація процедури подання заявок, створення єдиної інформаційної системи погодження туристичних маршрутів та посилення співпраці між туристичними операторами, національними природними парками й підрозділами ДПСУ [3].

Додатковим стримуючим чинником розвитку гірського туризму в прикордонній зоні Українських Карпат є зростання кількості спроб незаконного перетину державного кордону окремими громадянами під виглядом туристичних подорожей. У зв'язку з цим Державна прикордонна служба України була змушена суттєво посилити контроль за перебуванням осіб у прикордонній смузі, запровадити додаткові обмеження на окремих туристичних маршрутах та посилити перевірку організованих груп. Особливо це стосується ділянок українсько-румунського кордону, де протягом останніх років фіксується значна кількість спроб незаконного перетину кордону поза пунктами пропуску. Внаслідок цього окремі туристичні локації та

високогірні маршрути періодично підпадають під режим додаткового контролю або тимчасових обмежень. З одного боку, такі заходи є необхідними для забезпечення прикордонної безпеки та протидії незаконній міграції, однак з іншого — вони знижують доступність окремих туристичних територій, ускладнюють організацію походів та збільшують адміністративне навантаження на туристичних операторів. Таким чином, проблема незаконного перетину державного кордону сьогодні виступає одним із факторів, що безпосередньо впливають на функціонування туристичної сфери в прикордонних районах Українських Карпат [4].

Попри існуючі проблеми, прикордонна зона Українських Карпат має значні перспективи розвитку гірського туризму. Насамперед це пов'язано зі зростанням попиту на активний відпочинок, екологічний туризм, пішохідні маршрути, велотуризм, гірський трекінг та пригодницький туризм. В умовах скорочення можливостей виїзного туризму Карпатський регіон стає одним із ключових центрів внутрішнього туристичного ринку України.

Перспективним напрямом є розвиток транскордонного туристичного співробітництва після завершення воєнного стану. Прикордонне розташування створює сприятливі умови для формування міжнародних туристичних маршрутів, спільних природоохоронних проєктів, розвитку мережі екомаршрутів та популяризації культурної спадщини Карпатського регіону. Важливу роль можуть відігравати програми Європейського Союзу, спрямовані на підтримку прикордонних територій та розвиток сталого туризму. Особливої уваги потребує розвиток громадського та сільського туризму. Багато гірських громад отримують можливість диверсифікувати місцеву економіку за рахунок туристичних послуг, зелених садиб, гастрономічного туризму, ремісничих майстерень та етнокультурних заходів. Це сприяє створенню нових робочих місць і збереженню традиційної культури Карпат [8, 9].

Отже, воєнний стан створив низку обмежень для розвитку гірського туризму в прикордонній зоні Українських Карпат, однак водночас посилив значення регіону як одного з головних центрів

внутрішнього туризму України. Подальший розвиток туристичної сфери потребує поєднання безпекових заходів, модернізації інфраструктури, підтримки місцевих громад та впровадження принципів сталого природокористування. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню туристичної конкурентоспроможності Карпатського регіону в післявоєнний період.

Література

1. Атлас Українських Карпат. Київ: ДНВП «Картографія», 2010. 96 с.
2. Відпочинок в Карпатах. URL: <https://www.karpaty.info/ua/> (дата звернення: 30.04.2026).
3. Заява для отримання дозволу на в'їзд, перебування, проживання, провадження робіт та пропуск в прикордонну смугу на ділянці відповідальності 31 прикордонного загону. Державна прикордонна служба України. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/zrazok-zayavi-dlya-otrimannya-dozvolu-na-v-yizd-perebuvannya-prozhivannya-provadhennya-robit-ta-propusk-v-prikordonnu-smugu-na-dilyanci-vidpovidalnosti-31-prikordonnogo-zagonu> (дата звернення: 30.04.2026).
4. Інформація щодо зон (ділянок) відповідальності органів Державної прикордонної служби України, де встановлено прикордонну смугу. Державна прикордонна служба України. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/informaciya-shodo-zon-dilyanok-vidpovidalnosti-organiv-derzhavnoyi-prikordonnoyi-sluzhbi-ukrayini-de-vstanovleno-prikordonnu-smugu> (дата звернення: 30.04.2026).
6. Карпати: між красою і небезпекою. Державна прикордонна служба України. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/news/50831-karpati-mizh-krasoyu-i-nebezpekoju> (дата звернення: 30.04.2026).
7. Куди заборонено ходити в Карпатах, які документи треба мати туристам поблизу кордону. Travel24. URL: https://travel.24tv.ua/karpati-pohid-gori-zaboroneni-marshruti-yaki-dokumenti-treba_n2926341 (дата звернення: 30.04.2026).
8. Обмеження туристів у Карпатах: коментар Державної прикордонної служби України. ТСН. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/na-zahodi-ukrayini-obmezhili-turistichni-mandrivki-scho-vidomo-2621997.html> (дата звернення: 30.04.2026).

9. Туристичний довідник Карпат. URL: <https://turizm-karpaty.com.ua/> (дата звернення: 30.04.2026).
10. Туристичні локації Карпат. URL: <https://karpatytur.info> (дата звернення: 30.04.2026).

Гльюшонок Ірина,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

Кривенкова Руслана Юріївна,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри туризму ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СУПРОВОДУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ

Гірськолижний туризм є одним із найпопулярніших видів активного відпочинку в гірських регіонах багатьох країн світу. Він поєднує фізичні навантаження, адреналін, емоційне задоволення та водночас належить до категорії видів спорту з підвищеним ризиком травматизму [1]. Саме під час гірськолижних подорожей туристи стикаються з різними умовами, включаючи складні схили, швидкісні спуски та непередбачувані погодні зміни.

Варто зазначити, що планування маршруту є ключовим завданням туристичного супроводу. Перед початком поїздки супроводжуючий повинен оцінити технічну складність трас, їхню протяжність та стан схилів [2]. Це дозволяє підібрати траси відповідно до рівня підготовки учасників та забезпечити безпечне пересування групи. Особливу увагу приділяють новачкам, для яких важливим є правильне чергування спусків та перерв, а також контроль темпу катання.